

LEGISLATIVNÍ OKÉNKO

1. Ministr Zdravotnictví Adam Vojtěch navrhuje povolení umělého oplodnění pro single ženy. Důvodem je kritický propad porodnosti

Česká republika aktuálně čelí nejnižší porodnosti od dob Marie Terezie, na což na odborné konferenci 14.5. na Úřadu vlády upozornili politici i experti. Podle alarmujících dat Českého statistického úřadu (ČSÚ) klesl počet narozených dětí v loňském roce na 77 636, přičemž úhrnná plodnost se propadla na kritickou hodnotu 1,28 dítěte na jednu ženu. Hlavní příčinou demografického pádu je neustálé odkládání rodičovství do vyššího věku, kdy plodnost žen po 35. roce života rapidně klesá. Asistovaná reprodukce, která dnes v ČR stojí za narozením každého desátého dítěte, tak musí léčit stále starší páry.

Jako jedno z klíčových řešení navrhla Nicole Mardešicová, místopředsedkyně sekce asistované reprodukce České gynekologicko-porodnické společnosti, legislativní narovnání, které by **umožnilo podstoupit umělé oplodnění také nezadaným ženám. Podle ní jsou single ženy, které jsou finančně zajištěné a dítě si přejí, v Česku diskriminovány, zatímco většina zemí Evropské unie jim tuto možnost dávno poskytuje.**

Ministr zdravotnictví Adam Vojtěch přímo na konferenci potvrdil, že jeho resort na této změně již aktivně pracuje. Záležitost aktuálně posuzuje etická komise ministerstva. Vojtěch upozornil, že současný stav je neudržitelný, protože ženy legislativu často obcházejí tím, že na kliniky vodí fiktivní partnery či kamarády.

Kromě zpřístupnění léčby pro single ženy experti požadují také zásadní modernizaci systému úhrad od zdravotních pojišťoven, který podle nich zamrzl v devadesátých letech. Pojišťovny dodnes plně nekryjí metody, jež jsou v současnosti již standardem – například metodu ICSI, prodlouženou kultivaci nebo mražení embryí. Kvůli vysokým doplatkům v řádu desítek tisíc korun lidé léčbu odkládají, což situaci s neplodností dále zhoršuje. Odborníci proto apelují na zavedení úhrad pro preventivní mražení vajíček (tzv. *social freezing*) v mladším věku a na celkové posílení edukace o klesající lidské plodnosti. Vzniká plán na omezení darování vajíček: Zvažuje se limit i strop na odměny.

2. Darování vajíček v Česku by mohlo brzy získat jasná pravidla.

Česko patří k jedněm z oblíbených cílů reprodukční turistiky. Dokonce do té míry, že cyklů umělého oplodnění tady v poslední době absolvuje víc cizinek než Češek. Náš zdravotnický systém láká díky kombinaci kvality, nízké ceny a příznivého legislativního prostředí. V některých státech Evropy totiž například není možné využít darované pohlavní buňky.

Darování vajíček v Česku by mohlo brzy získat jasná pravidla. Ministerstvo zdravotnictví pod vedením Adama Vojtěcha aktuálně diskutuje o zavedení limitů v rámci přebírání nového evropského nařízení o látkách lidského původu, které má začít platit v polovině roku 2027.

Podobný návrh se v minulosti v Poslanecké sněmovně zasekl, nyní se však téma vrací. Chystané změny se zaměřují na dva hlavní body:

- **Omezení počtu darování:** Nově by žena mohla darovat vajíčka maximálně šestkrát za život. V současnosti není tento počet nijak právně omezen.
- **Zastropování finanční náhrady:** Darování je sice ze zákona bezplatné, kliniky ale dárkyním kompenzují náklady spojené se zákrokem. Protože konkrétní částka v zákoně chybí, ministerstvo plánuje stanovit pevný finanční strop na 28 000 Kč, aby se zamezilo komerčnímu zneužívání.

3. Zmatky kolem vyplácení superdávek: Co přinesla březnová změna zákona?

Podněty, které v posledních dnech obdržel ombudsman, ukazují, že část žadatelů nezachytila legislativní změnu z března 2026. Tato úprava totiž některým lidem posunula výplatu nové superdávky o tři měsíce.

Koho se odklad týká?

Týká se lidí, kteří dosud pobírali „staré“ dávky (příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí nebo přídavek na dítě) a včas si požádali o novou superdávku.

Mnoho z nich sice obdrželo rozhodnutí, že jim je nová dávka přiznána už od 1. dubna 2026, realita je ale kvůli březnové změně jiná:

- **Původní dávky běží dál:** Žadatelé budou až do léta dostávat peníze tak, jak byli zvyklí.
- **První superdávka v srpnu:** Novou superdávku poprvé dostanou za měsíc červenec, vyplacena jim tedy bude v srpnu.

Pokud máte na rozhodnutí dubnové datum, **nemusíte nic vyřizovat ani podnikat žádné kroky**. Dokument zůstává v platnosti a výplata se posouvá automaticky. Pokud by se někdo kvůli tomuto přechodu dostal do finanční tísně, může stát požádat o *mimořádnou okamžitou pomoc* (podrobnosti nabízí informační leták ombudsmana).

Koho se změna netýká?

Změna se vůbec nedotkne **zcela nových žadatelů**, kteří dříve žádné sociální dávky nečerpali. Jim superdávka běží standardně a Úřad práce jim ji vyplácí průběžně – vždy v následujícím měsíci (např. dávku za duben obdrží v květnu).

4. Meta kvůli slabé ochraně dětí na sociálních sítích porušuje pravidla EU

Evropská komise (EK) dospěla k předběžnému závěru, že americká společnost Meta Platforms na svých sítích Instagram a Facebook porušuje unijní nařízení o digitálních službách (DSA). Důvodem je nedostatečná ochrana nezletilých.

Hlavní problémy podle Evropské komise:

- **Neúčinná kontrola věku:** Ačkoliv má Meta v podmínkách minimální věk 13 let, její kontrolní mechanismy jsou neefektivní. Děti mohou zákaz snadno obejít zadáním falešného data narození při registraci.
- **Chybějící prevence:** Platformy dělají příliš málo pro to, aby uživatele mladší 13 let vůbec odhalily a zamezily jim v přístupu nebo jejich účty včas smazaly.

Podle místopředsdkyně EK Henny Virkkunenové nesmí být obchodní podmínky jen prázdným prohlášením na papíře, ale základem pro konkrétní kroky na ochranu dětí.

Co bude následovat? Meta má nyní možnost nahlédnout do vyšetřovacích spisů a na zjištění písemně reagovat, případně zjednat nápravu. Pokud se pochybení definitivně potvrdí, hrozí technologickému obroví vysoká pokuta, která může dosáhnout **až 6 % z jeho celkového celosvětového ročního obrátu**.

6. Právníci a AI- že strach není na místě, ale opatrnost ano

Seminář Senty a Miloše Čermákových s názvem „Jak jsme se naučili nedělat si starosti (a milovat AI)“ se 12. května v Paláci Dunaj zaměřil na dopady umělé inteligence na právní profesi. Ukázal, že ačkoliv AI dokáže efektivně psát smlouvy nebo analyzovat texty, má zásadní limity. Tou největší profesní překážkou je takzvané halucinování – AI si s naprostým sebevědomím vymýšlí neexistující paragrafy i rozsudky a navíc zcela postrádá smysl pro kontext, který tvoří až 80 procent práce advokáta.

Účastníci se na konkrétních ukázkách šesti světových modelů dozvěděli, jak výstupy ovlivňovat správně kladenými dotazy, ale také na jaká rizika si dát pozor, zejména pokud jde o ochranu důvěrných dat klientů vkládaných do chatbotů. Závěr semináře vyzněl jasně: **průměrná AI sice v mnohém překonává průměrného člověka a píše lépe než koncipienti, ale za nic neručí. Právníci se jí proto nemusí bát, ale musí jí do hloubky rozumět a každý její výstup důsledně ověřovat.**

7. Evropská unie zakáže svlékácí aplikace, na nových pravidlech se shodly státy i parlament

Zástupci Evropského parlamentu a členských států EU dosáhli předběžné dohody o zákazu systémů umělé inteligence, které umožňují bez souhlasu vytvářet sexualizované snímky a videa skutečných lidí. Zákaz, který by měl po formálním potvrzení platit od 2. prosince letošního roku, míří na aplikace schopné digitálně svlékat lidi či generovat explicitní obsah zachycující dospělé i děti. Opatření do legislativního balíčku prosadila česká europoslankyně Markéta Gregorová, která tyto nástroje označila za technologicky umožněné zneužívání, jež poškozují především ženy.

Nová pravidla zakážou uvádět tyto systémy na unijní trh, pokud nebudou obsahovat přiměřená bezpečnostní opatření zabraňující tvorbě zneužívajícího materiálu. Na problematiku v poslední době upozornil zejména skandál na sociální síti X, kde uživatelé zneužívali chatbota Grok k hromadnému generování intimních snímků bez vědomí dotčených osob. Součástí aktuálně dojednaného balíčku Evropské komise je kromě tohoto zákazu také odklad některých dříve schválených povinností z takzvaného Aktu o AI, včetně povinného označování AI obsahu vodoznakem, které se rovněž posouvá na prosinec.

11. Od otevřeného sdílení u kávy po legislativní debaty

Téma umírání a konce života přestává být v západní společnosti absolutním tabu. Stále větší prostor dostávají nejen neformální iniciativy, které se snaží vrátit smrt do běžného dialogu, ale také komplexní právní a medicínské otázky spojené s právem na důstojný odchod.

Death Cafe a festival „K smrti dobrý kafe“

Iniciativa **Death Cafe** vznikla ve Velké Británii na základě myšlenek švýcarského sociologa Bernarda Crettaze a rychle se rozšířila do celého světa včetně České republiky. Jedná se o neformální, otevřená setkání v kavárnách, kde lidé u kávy a dortu mluví o smrti, umírání, strachu ze ztráty blízkých i o svých přáních ohledně pohřbu. Setkání nemají pevný program ani odborné vedení, nejsou to psychoterapeutické skupiny, ale bezpečný prostor pro sdílení bez předsudků.

V České republice na tento koncept navázal celorepublikový festival **K smrti dobrý kafe**. Tento festival formou diskusí, přednášek, workshopů a promítání filmů otevírá témata paliativní péče, doprovázení umírajících a vyrovnávání se se zármutkem. Cílem obou iniciativ je zbavit smrt společenského stigma a pomoci lidem uvědomit si konečnost života, což paradoxně vede k jeho plnějšimu prožívání.

Kanadský program MAID a obavy odpůrců

V květnu jsem se zúčastnila setkání v rámci kampaně po ČR s názvem K smrti dobrý kafe. Tento zážitek mi dal možnost vidět rizika této iniciativy, kdy pod rouškou pomoci, rezignujeme na právo na život. V ČR je v senátu zákon o hospicové péči spojený s tzv. důstojnou smrtí.

V Kanadě je od roku 2016 legální lékařsky asistovaná smrt pod zkratkou **MAID** (*Medical Assistance in Dying*). Tento systém umožňuje dospělým pacientům, kteří trpí vážným a nevléčitelným onemocněním v pokročilém stádiu, požádat o asistovanou sebevraždu nebo eutanazii.

Ačkoliv byl program původně určen výhradně pro terminálně nemocné pacienty, jeho postupné rozšiřování (například pro lidi s chronickým, ale ne bezprostředně smrtelným tělesným postižením a debaty o zahrnutí duševních onemocnění) vyvolává silné **obavy odpůrců**:

- **Sociální tlak a chudoba:** Odpůrci a lidé se zdravotním postižením varují, že pro některé zranitelné osoby se MAID stává „východiskem z nouze“ kvůli nedostatku financí, nedostupnému sociálnímu bydlení nebo slabé sociální podpoře.

- **Snížení kvality paliativní péče:** Existuje obava, že stát může upřednostňovat finančně levnější asistovanou smrt před nákladnou dlouhodobou hospicovou a paliativní péčí.
- **Etická hranice u duševních nemocí:** Kritici poukazují na to, že u pacientů s těžkými depresemi či jinými psychiatrickými diagnózami je nesmírně obtížné objektivně posoudit, zda je jejich přání zemřít plně autonomní, nebo je přímým projevem samotné nemoci.

Dobrovolné odmítání potravy a tekutin (VSED)

Iniciativa **VSED** (*Voluntary Stopping of Eating and Drinking*) označuje situaci, kdy se svéprávný člověk s pevným odhodláním rozhodne urychlit svou smrt tím, že zcela přestane přijímat jídlo a vodu. Jedná se o vědomé rozhodnutí, které nejčastěji volí lidé v pokročilých stádiích nevléčitelných nemocí (např. ALS, pokročilá demence, terminální rakovina), kteří chtějí mít kontrolu nad závěrem svého života.

- **Rizika a průběh:** Proces trvá obvykle několik dní až dva týdny. Mezi hlavní rizika a průvodní jevy patří silný pocit žízně, sucho v ústech, slabost, zmatenost a delirium způsobené dehydratací. Bez odborné paliativní a hospicové péče (která tlumí bolesti a suchost sliznic) může být tento proces pro pacienta i jeho rodinu nesmírně psychicky i fyzicky trýznivý.
- **Kde je to možné:** VSED je právně legální v podstatě v celé západní Evropě (včetně Německa, Rakouska či Švýcarska), v USA a mnoha dalších zemích. Právně totiž nejde o asistovanou sebevraždu, ale o ústavní právo pacienta odmítnout jakoukoliv lékařskou péči a stravu. V České republice má pacient právo odmítnout stravu a léčbu v rámci institutu *dříve vysloveného přání*, lékaři ho pak nesmí nutit do umělé výživy, ale musí mu poskytnout komfortní paliativní péči na tlumení symptomů.

Dokumentární film na podporu VSED

V souvislosti s podporou a šířením povědomí o této metodě se v mezinárodním prostředí často promítá americký dokumentární film **Dying Wish** (Poslední přání) z roku 2008. Snímek podrobně a velmi intimně mapuje posledních sedmnáct dní života osmdesátiletého chirurga Michaela Millera, který onemocněl nevléčitelnou rakovinou a rozhodl se pro proces VSED.

Zdroje: advokátní deník, MPSV, MS, zdravotnický deník, Hospodářské noviny, Seznam zprávy